

Nemzetiségre nézve a tényleg járókból magyar 494, német 89, oláh 288, s miután a vidéki tanulók $\frac{3}{4}$ részben oláhok, igen valószínű, hogy a helybeli külvárosi oláhság gyermekei teszik ki $\frac{3}{4}$ részben a tényleg iskolát nem látogatók számát. Az iraeliták csaknem kivétel nélkül igénybe veszik a városi jobb iskolákat. — Az iskolákra fordított költség összesen 8620 frtot tett, melyhez a város csak 120 frt értékű fával járult. 1613 frt tandíj levonásával a többi egyházi és iskolai alapok fedezték.

Az iskolák közül a róm. kat. elemi fiúiskola és zárdai leányiskola teljesen megfelel a törvény követelményeinek, csak felette sajnálható, hogy valószínűleg a szülők azon előítéleteknek hódolva, mely a németnyelv tudását a női műveltség kelékének tartja, még most is az irgalmas nénék iskolájában a legtöbb tárgy, ha jó magyar szellemben is, németül adatik elé, mi tekintve, hogy a 225 növendék közül 168 magyar anyanyelvű, oly anomalia, melynek mielőbb orvoslására méltán fel kell hívunk az illetők figyelmét. — Az ágostaiak szép új iskolája is, valamint a ref. iskola, mennyiben egy tanító végrehajthatja a városi nagyobb követelményeknek megfelelőleg is a tantervet, — elég sikert mutat fel, így az iraelitáké is, csak hogy itt a kis gyermekek felette terhelve vannak más tantárgyak rovására a vallási tárgyakkal. A két oláh felekezet, főleg a gör. kol. igen meglankadt iskolái rendbe hozásán. Pedig ha iskoláikat rendben tartanák, körül-belől a mindennapi fiú tankötelesek mind helyet találhatnának a városi elemi iskolákban s csak a leányok számára lenne szükség az annyira vegyesnemzetiségű és felekezeti városban egy községi tiszta magyar jellegű elemi iskola felállítására. — Ez pedig egy kis jóakarattal s némi áldozattal lehetséges volna. Ugyanis Gyula-Fehérvár több mint 40.000 frt adót fizet; — ha a képviselő testület buzgó tagjai figyelemre méltatják az 1868. 38. törvénycikk rendelkezéseit, — és csak 3% rovatalt vetnek ki 5%-ban megállapított iskolai adó helyett — és a többlet fedezésére az államot kérik fel, — nemcsak eleget tennének kötelességüknek, hanem méltó elismerést is nyernének.

A mi már a mindennapi iskolákból kikerült 12—15 éves gyermekek tovább tanulását illeti, bizonyára igen ohajtandó lenne egy polgári leánys talán e kiválóan kereskedésre hivatott városban egy polgári fiúiskola létesítése. Tudjuk azonban, hogy a város anyagi viszonyai egyhamar alig engedik e részben a tervezetnél egyebet várnunk. Addig is azonban, míg úgy a város, mint az állam pénzügyeinek jobbra fordulása ez intézetek létesítését lehetővé tenné, az iparos és kereskedő tanoncok alsó fokú oktatása egész erélylyel lenne keresztül viendő. — Magyar nemzeti szempontból minden esetre a már szervezés stádiumában álló kisdud-óvoda és egy községi elemi leányiskola létesítését nem lehet eléggé sürgős feladatnak tekinteni.

utcai papilak összes melléképületeivel, a várszegutcai kántor-tanítói lak összes melléképületeivel. A várbeli papilak csodálatos képpen nem égett le, holott a kollegiumnak ezen papilak melletti cseréppel fedett felemeletes épülete, mely tanári lakul használt, leégett, mitől a zsen-delylyel fedett papilak fedele könnyen meggyulhatott volna. Belől azonban ezen papilakban is minden teljesen összeromboltatott. Összeromboltatott a templom belseje, orgona, részben a szószék, karok, padok, ajtók, ablakok sat. Nem égett le a papi majortelkek. Elpusztult az egyház összes levéltára, mely 1848-ban rendeztetett volt és az irományok természet szerint 19 külön csoportozatra oszolt. Elpusztultak összes jegyzőkönyvei, elvesztek anyakönyvei. — Az egyházközösgnek 3 anyakönyve volt a pusztulás-kor, 1-ső kezdődött az 1741-ik éven és vezetett le 1801-ig; a másik kezdődött 1801-en és vezetett 1839 végéig, és a harmadik vezetett 1840-től, 1849-ig. Az 1801-től 1839-ig vezetett anyakönyv később megkerült, a más kettő nem.

Ugy gondolom, nincs tulbecsülve a n.-enyedi ref. egyház anyagi károsodása, melyet 1849-ben szenvedett, ha azt 70—80 ezer forintra teszem az akkori pénzérték szerint. Ehhez jön az okmányokban szenvedett károsodása, és ehhez jön, a mi szintén igen nevezetes s talán legnevezetesebb, az t. i. hogy a virágzó, mintegy 3000 lelket számláló egyházközösg egy időre teljesen feloszlott, hibeinek jelentékeny része leöletett, vagy menekülése közben erdőben, mezőkön pusztult el a 20—24 foku hideg és éhség miatt, az életben maradtak elszéledtek, miként a vesztett útközvet elszéleszti a szép és dicső napokat átél hadsereget. — Az Ur szolgáló részeit fogságban valának, részben menekülni kényszerültek. A harangok elmúltak, az Istennek háza megszenteltetett, szóval az enyedi egyház Ámos próféta szavaival élve: „hasonló vala a tűzből kiragadott üszöghöz.“

Az enyedi ref. egyház hívei szenvedés-teljes bujdoklások után Tövésre, Fehérvárra, a legnagyobb rész pedig Tordára menekült. Ezt a menekülést a ki saját szemével nem látta, alig alkothat képzetet magának róla.

Magyar tanítók országos árvaháza.

A „Közérdek“ becses hasábjain sokszor jelent meg tanügyi czik, melyért mi tanítók hálások lehetünk e lap iránt. A t. t. szerkesztőség mindig és mindenkor készséggel tért nyitott a tanügy részére, szemelött tartva azt, hogy becses lapja társadalmi lap, s így a tanüggyel foglalkozni nem haszontalan fáradság; de tán legszükségesebb. Jelen czikkem is, a mint a czimból első pillanatra kitészik, tanügyi s inkább tanítókat, mintsem a nagy közönséget érdekl. De ha tekintetbe vesszük, illetőleg veszi az olvasó közönség a jelen czikk horderejét, nyugodt lélekkel vallhatja magáénak is; mert hisz a tanító kiért él, ha nem a népnevelésért?

Hogy Magyarország tanítói mily szegényül vannak fizetve, mindenki előtt ismeretes. Legtöbbje 200—300 frt évi fizetésből kénytelen tengetni fáradságos életét. Ebből kell maga és családja számára a mindennapi élelmet, ruházatot megszereznie, s azt is a legkisebb igényekhez mérten. Hogy a világtól el nem maradjon, még hírlapokra és könyvekre is kell valamit fordítania. Egy szóval, midőn év végén naplóját megnézi, egy fillér több bevétele sincs a kiadásnál; de sőt hálát adhat Istennek, ha nincs deficitje. Ily körülmények között nem képes gondoskodni családja jövőjéről. Elragadja a halál s családja szállás és kenyérenélküli koldussá válik. Halálós ágán fájó szívvel nézi szeretteit, elgondolva jövőjüket. Még meghalni is fájóbb a tanítónak. A mi kevés nyugdíj kap az elmaradt család, elégséges tán arra, hogy éppen az éhhaláltól meg legyenek mentve; de hogy abból a gyermekek nevelésére is lehessen valamit fordítani: lehetetlen. A szerencsétlen özvegy éjjel-nappal fáradságos munkával kénytelen valamit szerezni, sőt igen sok esetben napszámra avagy szolgálni menni. De még mi van azon szerencsétlen árvákkal, kik atya és anya nélküliek, kidobva az utcára válnak idővel a nemzet elesett tagjaivá.

Az özvegyek és árvák panaszhangjai és jajkiáltásai felhatának a magas kormány körül levő nagy befolyású egyének füléig. Nem nézhetik ezt tovább, nem képesek a szerencsétlen könyeket letöröletlen hagyni. Kimondák: „menedéket a magyar tanítók árváinak; meg kell őket menteni az elsűlyedéstől.“ Ez eszme országszerte viszhangra talált. Azonnal megkezdődtek a gyűjtések. Az eszme megpendítő bizottság alkultak, melynek hírneves egyének tagjai, mint pl. Gyertyánffy, Kis Áron, P. Szathmáry K. György aladár, Tóth József stb. A bizottság elkészíté a tervezetet. Közlebből ki fogja bocsátani a „gyűjtő iveket.“ E menedék háznak neve: „A magyar tanítók országos árvaháza.“ Ez lesz hivatva segíteni annak árváján, ki magát a néperért áldozza fel.

Szülék, tanügy és tanítók barátai, egyesületek, pénztárak s a haza minden egyes tagja! Hozzátok fordul a tanítóság; bennetek bizik, mert csak veletek létesítheti a magasztos eszmét. Ne legyetek siketek; ne zárjátok el ajtóitokat a magasztos eszme apostolai előtt. Áldozatok bármilyen parányit azokért, kik értetek oly sokat, mondhatni áldozatok! Higgyétek el, mi is örömeztőbb munkálunk a népnevelés göröngyös mezején, ha látjuk, hogy általatok szeretettünk. Higgyétek el, az árvák örök Atyja örömmel nézi áldozatkészségötök. Mutassa meg a magyar nemzet, hogy még lángol benne lelkesedés a magasztos

eszméért. Mutassa meg a már csak pár év mulva ülendő ezred éves ünnepélyen, hogy: „áll magyar.“ Mutassátok meg azzal, hogy adakozzatok a „magyar tanítók országos árvaházára.“

Még egy pár szót tanítóársaimhoz! A nemsokára kezökbe jutandó „gyűjtő ivvel“ látogassanak meg minden hazafit és honleányt; úgy a paloták, mint az egyszerű kunyhók lakóit. Kérjenek az árvák nevében, szem előtt tartva: „kérjétek s megadatik.“ Fogadjanak el bármilyen csekély összeget. Gyűjtsenek, gyűjtsünk, hogy majd árváink hála-könyei öntözzék sirjainkat.

Magyar-Igen, 1883. január hó.

Kiss Elek,*
tanító.

Az első vasuti vashid felállítása a Maros folyón.

Közlekedési utjaink és eszközeink terjedésével mindinkább megfelelünk azon igényeknek, melyeket kereskedelmünk és ezzel kapcsolatban földművelésünk és iparunk fejlődése és ami szintén különös figyelmet érdemel: stratégiai tekintetben a haladó kor vívmányai támasztanak De azon soknemű szerencsétlenség, mely főleg vasutakon történt, fölkelté egyszersmind azon törekvést is, hogy szilárd építkezés s a lehető leggondosabb figyelem által a felmerülhető veszélyek ellen kellő biztonság nyujtassék.

Ily szempontból az első erdélyi vasut-társaságnak f. hó 5-ik én nagy ünnepe volt. Ugyanis Maros-Portusnál a Maros folyón át, a már rozszant állapotban levő fahid helyébe egy, több mint 140 méter hosszú, 6,90 méter magas hidat állítottak, mely a Budapesten levő magyar állami gépgyárban készült.

E mű méltó dícsőségére szolgál tervezőjének és a gépgyárnak is, mely kitünő precizitással állította ki. A szilárd és csinos munka nevezett gyárnak, ily méretű hidakban, második készítménye; tudunkkal az első az eszéki Dráva-hid, mely mult év végén lett a forgalomnak átadva. Tömegéről némi fogalmat adhat az is, hogy 400 tonna, 8000 mázsa súlyú vas használtatott fel részeinek előállítására. A hidszerkezet két hídfőn és egy, a Marosba épített erős köpilléren nyugszik, és így két nyílason át hőmpölyögnek a Maros zúgó hullámai; mindenik nyílása 70 méter hosszú.

A közép pillér, valamint a két hídfő egy év alatt épült fel. A vas-szerkezet a meglévő fahidon alól átványokon lett alig 40 nap alatt fel és összeállítva, és tekintve csak azon egy körülményt, hogy azon mintegy 60000 szögecs van alkalmazva, felállítás rövid időt vett igénybe. A régi hid fafelszerkezete f. hó 3-ik és 4-én bontatott le és az új vasszerkezet, mely egyszerű, 500 tonnát elbíró ékszerkezetű, a középpillérnél és a két hídfőnél alkalmazott készüléken nyugodt, ugyancsak a helyeken alkalmazott csigák segítségével f. hó 5-én délelőtt 1 $\frac{1}{2}$ óra alatt helyére huzatott és öntöt vas saruiba elhelyeztetett. Bámulatos pontossággal és gyorsasággal történt meg ez a vezető mérnökök centimeter scala szerint egyenlő haladásban vezették a felállítást 50—60 munkás segítségével; a legjobb sikerrel.

Ekkor kellett volna a hivatalos próbát is megejteni a hid szilárdságának kipróbálására, de a kormány kiküldöttje Marx vasuti főfelügyelő ezt 6-ikára halasztá, a mikor is előbb az egyik, aztán a másik nyílás egy-egy óráig 3 vasuti mozdollyal megterheltetett és azután mindhárom mozdony 3 teher kocsival a hidon néhányszor sebesen átrohant a szerkezet áthajlási nagyságának megállapítása céljából.

Jelen voltak az ünnepélyen Marx főfelügyelőn kívül az első erdélyi vasut-társaság részéről Freund vezér-igazgató, Sahlender vezér-felügyelő, Stini főfelügyelő és az aradon székelő üzletvezetőség főnöke, Polkár Károly főfelügyelő, és a pálya fenntartási osztály főnöke, Seefehlner főmérnök az állami gépgyár részéről és az építés vezetőség tagjai, valamint ezen és az állami vasutakkeleti vonalának számos mérnöke és tisztviselője, továbbá a hadmérnök részéről a gyulafehérvári hadmérnökkari őrnagy, és főhadnagy, az alsófehérmegyei államépítészeti hivatal főnöke, Póka Kálmán; végre Gy.-Fehérvár város és vidékéről nagyszámú közönség, mely osztatlan tetszéssel és meglelégedéssel kísérte a munka folyamatát. Ezen hid az erdélyi részek első nagyobb méretű vas-szerkezetű hídja, melynek elkészültével az utolsó nagyobb akadály is megszűnt ezen vasutunk államosítását illetőleg s valószínű, hogy még ez év őszén e tönnyt törvény fogja megerősíteni, reméljük ezt, és óhajtjuk, hogy szűkebb hazánkban minél előbb egy más nagyobb szerkezetű hid felépítését üdvözölhessük.

Az ünnepélyt megfelelő diszú banquette zárta be.

*) Szives közreműködését továbbra is kérjük. Szerk.

(Folytatása következik.)

NAPLÓ.

Jan. 8. Városunk az 1849-ik év jan. 8-iki gyásznapot kegyeletes szokása szerint ez évben is meghatón ünnepelte meg. Dél előtt 9 órakor a hívogató harangszóra szép számú közönség gyűlt egybe a reformátusok templomába, hol dr. Bartók György lelkész mondott szívből jövő, szívekhez szóló, mély vallásos érzéstől áthatott imát a gyásznap alkalmából. Esti 6 óra után a vár északi részén levő közös sír, hol a legyilkolt polgárok porai pihennek, ki lett világítva. E hely volt tulajdonképpeni színtere azon ünnepélynek is, mely minden esztendőben meg szokott tartatni, a közös sírban pihenők emlékeztérére. Nem tehetjük, hogy ki ne emeljük a főiskola azon élénk érdeklődöttségét, melynél fogva az ifjuság nemcsak az ünnepély megtartásában vett tevékeny részt, hanem annak emelésébe is részt vett. A „nagyelevegium“ utca felől levő mindhárom sor ablakát teljesen kivilágította.

Az ünnepély lefolyását a következőkben adjuk. Már esti 6 óra előtt jött és ment az emberek csoportja a nevezett hely előtt, míg nem 7 óra körül a közös sír ki lett világítva, tolongó sokasággal nőtte ki magát. Az ünnepélyt a helybeli első zenekar kezdte meg mélabus gyászdalával. Erre a közönségből alakult városi férfi-dalkar adta elő Oláh K. „Lelkünk borítja“ kezdetű megható gyászdalát, alkalmazott szöveggel. A nevezett dalkar ez alkalommal mutatta be magát először, és a fellépéséről is elismerőleg kell megemlékeznünk. A tagok összhangzatos énekkel biztos jelét adták zenei képességüknek. Ezután Balázs József ref. papjelölt állott föl egy e célra készített emelvényre, hogy letegye a közös sírra azon soha el nem hervadó koszort, mely a kegyelet virágaiból van összealkotva. Nehány éles vonásban feltüntette azon csapás nagyságát, mely a várost és annak polgárságát 1849 jan. 8-ik éjjelén érte. A mint mondá, azzal, hogy a multat ismét fölújítja, nem az volt célja, hogy fölszaggassa a régi sebeket s újabb fájdalmakat okozzon s könnyeket idézzon elő; mert ezt tehette volna néma ajakkal is, elég lett volna csupán azon márványtáblára mutatni, mely a közös sír fölött a várfalába van helyezve, s melyre a kegyelet csak ennyit írt: 1849 Január 8. Ez is sok lett volna arra, s mit ő tett, százaszorosán több vala. S ha mégis ezt tette, tette azért, hogy ama fájdalmat és könnyeket kérje áldozatul a kegyelet oltáránál, hogy abban és ezek által legyen megszentelve ama nagy napnak emlékeztetője. Rajzolta továbbá a város azon siralmas állapotát, melyben a visszatértek azt a vész lecsillapulta után találták. Föltette a kérdést, hogy mivel lett e sokat hánytatott város azóta? . . . Haladás, fejlődés minden irányban. Ezután fölhitte a város polgárságát, hogy a vértanúk emlékeztetésénél oltáránál tegyenek szent fogadást arra, hogy az egymás iránti szeretetben és egyetértésben kitartók és erősek lesznek; hogy azon fognak munkálni, hogy városunk régi jó hírét, nevét fentartsák, virágzását előmozdítsák; hogy édes hazánkért, felséges királyunkért és a Krisztus vallásáért, mely az isten és emberek iránti szeretetben minden felekezeti és nemzetiségi különbséget megsemmisít, élni és halni fognak. Majd kérte az egek urát, hogy e várost és annak polgárságát óvja meg több hasonló csapástól, fedezze be mindvégig gondviselése szárnyaival. Végre a nyugvó porokra áldást kérve, beszédét bevégezte. Ezután a dékán theol. dalkar ajkain megcsendült a szívet és lelket megrázó „Hazádnak rendületlenül“ minek végeztével a közönség borongó bánatával szétoszlott. **Egy jelenvolt.**

LEVELEZÉS.

Gyula-Fehérvár, 1883. jan. 10.

A gyulafehérvári takarékpénztár-intézetnél, mely 5—6 millió forgalmat mutat fel, annak létezésétől fogva a hivatalos nyelv használata csak félig mondható magyar, mely dolgon nagyon megütközni nem is lehetett, azon egyszerű oknál fogva, mert a részvényesek többsége izraelitákból állván, az igazgatóság többsége is ezekből lett választva, kik többnyire idős emberek s a magyar nyelvet csak a hatvanas évektől fogva gyakorolják.

Azon tehát legkevésbé sem lehetett csodálkozni, hogyha ezen urak pénzügyeiket félig német s félig magyar nyelven elintézték, mert pénzügyeit minden ember azon a nyelven intézi el, a melynek leginkább birtokában van.

Mindezek dacára a jegyzőkönyvek magyar nyelven szerkesztettek, de teljes magyar jelleggel az intézet még sem birt; most azonban nyugodt megaládeással állíthatom, hogy a gyulafehérvári takarékpénztár teljesen magyar jellegűnek mondható, — mi leginkább azon izraelita részvényes és igazgató társaink dicséretére válik, kik — habár a magyar nyelvet teljesen nem bírák — mégis arra törekednek, hogy ezen virágzó intézetünk minden tekintetben magyar legyen. — Ezen ügy annál nevezetesebb városunkra, mert a fehérvári takarékpénztár a hetvenes években egészen német jelleggel birt, s ebből az látszik, hogy ha bár lassan haladtunk ezen intézet magyarosodása terén, de biztosan elértük azon célt, melynek elérése minden hazafinak kellemes érzést okoz.

Sokat lehet beszélni a fehérvári izraeliták magyarosodásáról, kik ez előtt tíz évvel csaknem mindnyájan a német nyelvet beszélték. Most a fiu magyarul beszél az apával, mert más nyelvet nem ért, az apa pedig szépen beállott saját gyermeke tanítványának.

Az izraelita iskolákban a magyar nyelvet sokkalta szigorúbban tanítják, mint bármely más felekezeti intézetben, és kizárólag ezen a nyelven oktatják a gyermekeket, ugyancsak az izraelita hitközség hivatalos nyelve a magyar. De csaknem teljesen elértünk a tárgytól; ugyanis a mai takarékpénztári üléseken javaslatokhoz hozott egy könyvezetői gyakorlati állomás szervezése s annak betöltése, ezen javaslat az igazgatóság által elfogadtatott s az erre vonatkozó pályázat kihirdetésével egy igazgatósági tag megbízott, mely kihirdetésre vonatkozólag Kohn Illés igazgatósági tag azt jegyezte meg, hogy azon pályázatban okvetetlen feltételül legyen kitéve az, hogy pályázni óhajtó a magyar nyelvet tökéletesen bírja.* Ebből is látható, hogy Fehérvárt a magyarosodás nincsen háttérbe szorítva, sőt mindinkább tért nyer.

Gyulafehérvár közigazgatási rendezése Novák Ferencz új polgármester erőfeszítése alatt ugyiszóva rohamosan halad. Csak egy példát hozunk fel. A pénztár és különösen az árvapénztár rendszeres vizsgálat tárgyát eddig nem képezte, ez és a szakértelen kezelés rendkívüli zavarokat idézett elő. Az új polgármester 14 napig tartó szakadatlan munka után alaposan megvizsgálta a pénztárt — és mit talált? 6780 drb. összehajtott papírkát, levélalakokban összehajtván, több ezer darab akta között szétszórva, melyek borítékjára reá volt írva: hogy miféle pénz volt benne. Ezekben szedett össze a bizottság egy pár ezer forint árvapénzt, mely évektől fogva hevert a pénztárnál kamat nélkül. Kaptak egy csomó bankpénzt — régi piczuliakat, nemkülönben feles pengőkréjezőket. A pénzkészlet a takarékpénztárba deponáltatott — és most következik egy valóban roppant munka: a pénztár tisztázása. A m. közigazgatási bizottság teljesen méltányolta a körülményeket és három hónapot engedett a rendezés, tisztázás nagy munkájára. Éppen ebből a szempontból és figyelemmel a polgármester kiváló erőfeszére, nem fogadta el az adófelöltség kimondására vonatkozó indítványt, míg ellenben 82. községre azt kimondotta.

X.

SZÍNHÁZ.

Szombaton január 6-án „Bukow a székelyek hőhője“ vagy „A mádalfalvi veszedelem“ 4 felvonásos történeti színmű, írta Székelyfi, került színre. A darab anyagát a székelység történetének egyik legsiralmasabb, legsötétebb pontja szolgáltatja: az 1764-ben történt SICYLICIDIUM, mely szóban maga az évszám is benne van. Igen halás tárgy a színmű irónak, ki a mint láttuk, igyekezett is belőle a legérdekesebb és legdrámaibb jeleneteket kiragadni. A kidolgozás is eléggé természetes menetű, s az egész mű igen alkalmas arra, hogy fokozott érdeklődésben tartsa a közönséget. Az előadás, az I-ső felvonást kivéve, melyben csaknem az összes szereplők akadoztak szerepükben, általában sikerültnek mondható. A hatásosabb jelenetekben különösen kiemelhetők Csiki, Tóvölgyiné, Komlósi, Tóvölgyi (Bukow); játékaik főhíbbá az arcajáték hiánya. Nyilas I. a pejkos, vidám parasztleány szerepében egészen bevállott. Pénzes jól teszi, ha játékát igyekszik jobban színeznit s hangját kevésbé reszkettetni.

Vasárnap, január 7-én „Szökött katona“ Szigligeti régi- de még mindig mulattató népszínműve igen kedélyes estét szerzett. A szereplők is megállották helyüket. Kedden január 9-én Nyilas Ilona jutalomjátékául „Fatinicza“ 3 felvonásos operette adott. Nyilas I. szép üde hangjával, s könnyed játékaival most is kiérdemelte a közönség tetszését és tapsait. Lorándi (Golez, hírlap-tudósító.) Kulinyi (Izzet pasa.) Hetényi A. a szokott tetszés mellett játszottak. Igen sok derültséget idézett elő Ovári az izákos kezelő-örmmester szerepében. Kövesi a háremőr szerepében. Pénzes (Kancsukoff) színtelen játékával, nekézkes muzdulataival igen mérsékelt hatást idézett elő. (Szegény Zádor!)

Szerdán január 10-én a „Czifra nyomorúság“ Csiki Gergely 4 felvonásos kitünő színműve sikerült előadásban mulattatá a közönséget. Az előadás érdekelttségét nem kis mértékben emelé Szombafalvi Annának (Bella), a társulat ujonnan szerződött tagjának fellépése, ki kedves, szende megjelenésével első jelenetében megnyerte a közönség tetszését. Szerepét elejétől végig helyes felfogással, bensőséggel játszotta. S ha azt az alig feltűnő eset két módorosságát a gyakorlat iskolájában elsimítja, igen jó színész nővé válik. Tóvölgyiné (Eszter.) Nyilas Ilona

* Fogadják derék izraelita polgártársaink szíves üdvözlésüket hazafias törekvésükért. Ily eljárás bizonyára a legszebb válasz az ellenük intézett soknemű igaztalan támadásokra. Figyelemmel kísérjük minden léptéket s nem késünk az elismeréssel ott, ahol méltó helye van.

(Mézesné), Ováriné (Párthenia), szintén hozzájárultak az előadás sikeréhez. A férfi-szereplők közül nagy tetszésben részesültek Csabi (Csoma), Lorándi (Poprádi), Kulinyi (Mádi S.) kinek játéka ellen ez alkalommal anyai kifogásunk van, hogy igen nagy tért adott benne a nevetségességnek, s nem a szerep természetének megfelelő naiv comicumot, hanem inkább az u. n. burlesque-comicumot alkalmazta s így azt jellegéből némileg kivételtett.

Csütörtökön január 11-én Csabi Imre jutalomjátékául „A királyleány mint koldusnő.“ vagy „Az élet iskolája“ Raupach Ernesztől, került színre. Maga a darab nem igen érdemel hosszabb megemlékezést. Már kiindulási pontjában kezd érthetetlenül válni; azután pedig telve van erőszakolt fordulatokkal, érthetetlen üres phraszisokkal, élvezhetetlen tudálékossággal. Nyelvezete rossz, iránya lapos. Alig tudjuk megérteni, hogy Csabit mint tehetséges, jó színészt mi vihette e választásra. Egyedüli mentsége talán az lehetne, hogy jutalomjátékra választott darabjal majd mindenütt így járnak. Magok a játékosok a darab természete által megegyezett lehetőség határáig jól játszottak; s ha semmi különösebb hatást nem kelthettek, annak oka nem bennük, hanem a darabban keresendő. Egy kissé az is feltűnt, hogy a jutalmazandóknak egyik legkisebb szerepe volt. Sokkal jobban becsüljük Csabit, semhogy e darabot hosszabbban tartanók emlékünkből.

Spectator.

VEGYES HIREK.

Midőn a „Közérdek“ 2-dik évfolyamának ezen számát a mult évi előfizetők mindenikének megküldjük, figyelmeztetjük olvasóinkat e helyt is, hogy a „Közérdek“ kiadását t. Vokál János ur vette át, és kérjük, szíveskedjenek az előfizetési díjakat hozzá a kellő időben beküldeni, hogy fenakadás és zavar az expedióban ne történjek.

Megyéink bizottsága folyó hó 27-én rendkívüli gyűlést tart. Főbb tárgyai, S közigazgatási gyakorlatok és két megyei erdési állomás rendezésére lesznek. Az állandó választmány az ügyek előkészítése végett f. hó 26-án d. u. 10 órára lett összehíva.

Az orsz. verekeszt-egylet helybeli választmánya köszönetet mond Zeyk Kálmán és Kriszesi Lajos uraknak, kik ruhaneműeket ajándékoztak. — és Király Miklósné urhölgynek, ki 1 frtot adományozni szíveskedett. Az ev. ref. és róm. kath. leányiskolákban, a polgári iskolában, a Bethlen-főtanoda gymnasiális és elemi osztályaiiban a t. tanár urak által kijelölt szegény tanulókat megvizsgáltattak; Jakab Károly és Derzsi Lajos szabómester, Dunai György és Áron János cipész-mester urak szíves közreműködésével megmérték; közülük ötnök alkalmas kész ruha ki is adott, a többi részére pedig az adományozott ruhák javítása, átalakítása folyamatban van. — Miután azonban a szegénysorsu ruhátlan tanulók nagy száma miatt a begyűlt ruhaemű már is elégtelennek látszik, azon kéréssel járunk az áldozatkész helybeli és vidéki közönséghez, szíveskedjenek ruha- és fehérmű, valamint pénzádományokkal járulni a nemes célhoz, — elegendő lévén magyarazatul annyit tudatni, hogy a ki színről-színre nem vizsgálta meg a szegény tanulókat helyzetét, fogalma sem lehet azok állapotáról. — A egyes adományok özv. Dr. Donogány Jakabné alelnökönk ö nagyságához küldendők.

A helybeli polgari olvasó-egylet baljának rendezésére kiküldött bizottság felkeri mindazokat, kik a meghívók legpontosabb szétküldése dacára sem kaptak volna meghívót, hogy ez iránti igényeiket a polg. olvasó egylet helyiségében naponként este 6—8 óráig ülésező bizottságnál érvényesítsék.

A koresolyázó egylet választmánya részéről fölhitatnak az egyleti tagok, hogy a mennyiben jelenyekkel nem bírnak, olyanokat dr. Winkler Albert egyleti pénztárnoktól válsanak, mivel a jégörnek szoros kötelességévé tételt, hogy a jégpályára csakis olyan tagokat bocsássanak, kik jelenyekkel el vannak látva.

A helybeli műkedvelő társulat az Arany-szobor javára 45 frt 60 krt. és a torozkő-szentgyörgyi tűzkárosultak javára 20 frtot küldött be a városi tanácshoz rendeltetése helyére leendő juttatás végett.

Bor- és hűsfogyasztási adó 1883-ik évre: (A december 28—29-én tartott tárgyalások eredménye.) 1. Nagy-Enyed város reá volt utalva 5202 frt 70 kr.; a város által megajánlatott 4500 frt; megállapított 4500 frt. — 2. A brudbánya városra volt utalva 4166 frt 76 kr.; a város által megajánlatott 3000 frt; megállapított 3339 frt 82 kr. — 3. Tóvis községre volt utalva 1402 frt 46 kr.; megajánlott a község 1071 frt 31 krt, megállapított 1071 frt 31 krt. — 4. A brudfalva községre volt utalva 447 frt 40 kr.; a község megajánlott 200 frt, megállapított 447 frt 40 kr. — 5. Kornaközségre volt utalva 17 frt 99 kr.; megajánlatott 10 frt, megállapított 10 frt.

Értesítés. Az orsz. verekeszt-egylet az általa kibocsátott 4 millió forint értékű törlesztési és nyemremény kölcsön sorsjegyeinek aláírására az enyedi fiok-egyletet is felhíván, tudatjuk az érdeklődőkkel, hogy ezen már a folyó évben 120.000 és kétszer 30.000 frt főnyemreménnyel játszó kölcsönre az aláírók Dr. Donogány

mutassátok
hitők orszá-

nemsokára
meg minden
az egyszerű
szem előtt
bármí csa-
majd árvá-

Elek,*)
antó.

sa a

sével mind-
kereskedel-
és iparunk
tel: stras-
zetának De
utakon tör-
hogy szí-
lem által a
nyujtassék.
rsásának f.
Portusnál a
levő fahíd
6,90 méter
vő magyar

őjének és a
állította ki.
ily méretű
az első az
forgalomnak
s, hogy 400
el részeinek
el, a Marosba
nyilvánon át
enik nyílása

gy év alatt
alól álvá-
tra, és te-
on mintegy
rid időt vett
s 4-én bon-
500 tonnát
tét hídfőnél
e helyeken
előtt 1 1/2 óra
helyeztetett.
ent meg ez
gyenlő ha-
segélyével;

is megejteni
mány kikül-
szta, a mikor
egy óráig
mindhárom
zor sebesen
megállapítása

gyelön kívül
vezér-igaz-
gyelő és az
lkár Ká-
főlé főnöke,
fő és az épí-
vasutakke-
s, továbbá a
rnökkari ór-
amépítészeti
vár város és
u tetszéssel

Ezen hid-
zetű hídjá,
fály is meg-
s valószinű,
megejtsék,
megejtsék,
hazánkban
felépítését

zárta be.

Szerk.

Jakabné aleknónél f. januárhó 22-éig bezárólag megtehető. — Az aláírási ár darabonként 6 frt 50 kr, mely összegből két forint az aláírás bejelentése alkalmával készpénzben azonnal, a hátralévő 4 frt 50 kr pedig az elosztás (repartitio) közze tétől számított 3 nap alatt fizetendő le. — Részletei a világitást a nyomtatott értesítések adnak.

— **Sztupa Andor** színtársulata által ma vasárnap, II. bérlét 6-ik számban adatik „A kornevillei harangok”, regényes nagy operette Planquette Károlytól. — Hétfőn, jan. 15-én Berkó Gyula karnagy jutalmánál színe kerül „A bűvös vadász.” Regényes nagy opera 4 felvonásban. Zenéjét szerette Weber K. Mária. — Ajánljuk a jutalmazandót közönségünk pártfogó figyelmébe.

— **A Jégpályán** vasárnap, 14-én d. u. zene lesz.

— **Városunk közegészségügyi bizottságának** figyelmét felhívjuk, szíveskedjék a vármegye háza előtti patak partját, továbbá a „Tekints be” nevezetű csárdának a patakra nyíló ablaka előtti helyet megtekinteni, hogy meggyőződés szerzessék az oda kihányt és a közegészségre káros befolyással levő nagy mennyiségű szemét és oda hordott hulladékokról, melyeknek egy része a piazi és parti lakóktól hordatik oda, más része pedig a „Tekints be” című csárda ablakából a háziak kényelmére az ablakon dobatik, öntetik ki fényes nappal, a minék nem egyszer voltunk szemtanúi. — Most még ugyancsak megjárja úgy a hogy, mivel hideg és fagyos idő van, de mi lesz az idő kimelegedéseivel, midőn az a sok hulladék felenged? valószínű megmontása a levegőnek, undorító helye az ott járó-kezőknek. — Azt hisszük, némi erélyes intézkedéssel a bekövetkező bajnak ezáltal mostanra és jövőre elejét lehetne venni. (x.)

— **Elismeréssel** kell megemlítnünk, hogy lapunk mult számában tett felszólalásunkra a helybeli postaigazgatóság a kapu bejáratát, a hivatalos idő tartamára, lámpással látta el.

— **A felvinczi állami elemi iskola** könyvtára javára 1883. január 27-én Felvinczen, az iskola nagytermében, zártkörű táncvizsgát rendez. Belépti jegy személyenként 1 frt. Kezdete este 8 órakor. Felülvezetések köszönettel fogadtatnak s hirlapilag nyugtáztatnak.

— **Véletlen halál.** Folyó hó 8-án délután lámkeréki lakások széna után jöttek Alvinczre, s miután szekereket megrakták, s ők maguk jól ittak, megindultak haza. Azonban benn a helységben egyik szekér leborult, s egy rajta ülő lámkeréki lakos leesett, órrán, fülén, száján a vér azonnal megindult. Beszállították a legközelebbi házba, hol orvosi segélyben is részesült, de 12 órakor meghalt. Özvegy, két gyermek atyja, s g. n. e. vallású volt. Másnap haza szállították.

— **Halott szállítás.** Folyó hó 10-én délelőtt tartáriai lakos Zilbermann N. egy gyermekét Alvinczre szállította, s szobát nyitattatott a „Két pisztoly” vendéglőben, mondván, hogy gyermeke beteg. Azonban kiderült, hogy gyermeke halott volt, s hólyagos himlőben halt el. Még az nap eltemették.

— **Tartarián** a hólyagos himlő járványosan uralkodik, de már — az orvosi jelentés szerint — mulófélben van. Jelenleg az egész járásban kielégítő az egészségügy.

Szerkesztői üzenet.

Alvincz. L. Levelezéseit szívesen vesszük. Intézzék úgy, hogy pénztékre lehetőleg megérkezzenek sorai.

KÖZGAZDASÁG.

A házi kis faiskolák.

Kisebb birtokosoknál is gyakran talál az ember egy kis ugynevezett faiskolát a meglevő gyümölcsös pótlására, hogy ne kellessék pénzért venni a csemeteket. Ez igen szép és dícséretes igyekezet, de ha az ily faiskolákat közelebbről szemügyre vesszük, a gyümölcsfatenyésztés ily nemű haladása fölötti örömünk hamar lelohad, mert az ily faiskolákban talált csemeték többnyire nyurga vékony, girbe-görbe csupasz törzsszel bírnak és csak fenn van rajtuk egy-két rendetlen ágából álló silány korona. Miért is azokat karó s kikötések nélkül kiültetni teljes lehetetlen s mert igen silányak, kiültetés után már az első óvekben azoknak legnagyobb része tönkre megy s elveszi kedvét az ültetőnek a gyümölcsfa neveléstől.

És nem sokkal jobban néznek ki a falusi iskolai tanítók által kezelt faiskolák is, pedig igenis helyen van, hogy minden gazda és falusi tanító használja fel idejét gyümölcsfa csemeték ápolására, — hanem ha azt akarja, hogy abban öröme is teljék, azt a jelenleginél okosabban kell kezelni.

Legelsőbb is az ily kis gyümölcsfaiskolákat legtöbbször a gyümölcsös valamely félreeső, árnyas szögletben szokták felállítani, sokszor egyenesen a nagyobb fák alatt. Mintha falun annyira kénytelen volna a gazda a gyümölcsfaiskolának ilyen helyet adni, mikor annak anynyi más és sokkal alkalmasabb hely kínálkozik, csak kissé körül kell nézni a kertben, vagy udvaron.

A legelső hibát tehát ott követi el a legtöbb gazda a faiskola felállításánál, hogy rossz helyet választ számára.

A második hiba meg azon téves nézetből ered, hogy a legtöbb gazda azt hiszi, miszerint a faiskolának a legsoványabb föld is jó, mert így jobban megszokják a csemeték már előre a nyomorúságot s a kiültetést jobban kiállják. Csakhogy másképpen van ám a dolog. Ha azon faiskolák, melyek a kiültetés előtt 5—6 évig nevelünk a faiskolában, már itt nem gyűjt a sejtjeibe elég tartalék-

anyagot, akkor abban hiányzik az erő nemcsak az átültetésnél való meggyökeresedésre, hanem nem fog az átültetés után becsületet hajtásokat se hozni, a miből szép koronát képezhetnek. Azon téves nézet szerint való eljárásnak, hogy a faiskolát minél soványabb talajba helyezzük, a következménye az is, hogy az ily faiskolákban igen gyakran találunk oly 3—10 éves csemeteket is, melyek elnyomorodva a kiültetésre egyáltalában nem valók, s melyeket mégis kiültetnek. — Az ily faiskolák tehát a gyümölcsfatenyésztésnek inkább hátrányára szolgálnak, sem minthogy azt előmozdítsák, mert magának a tulajdonosnak is elveszik a kedvét a fatenyésztéstől, a ki meg pénzt ad az ily csemetékért, annak aligha jut eszébe még egyszer gyümölcsfaért pénzt adni.

Ha ezélt akarunk érni, oly helyet kell tehát a faiskolának kiválasztani, hol a faiskolát a nap és levegő szabadon érheti s oly talajt, melyben azok gyökerei elegendő tápszert találnak, s ha sovány a talaj, nem kell félni a talaj megforgatásánál — mert a nélkül faiskolát képzelnünk se tudunk, hogy alája a talajt 50—60 centiméterre meg ne forgatassuk — annak megrágyazásától se. Hogy pedig a faiskolában a csemeték elegendő helytel birjanak gyökereik szétterjesztésére, úgy a soroknak mint a fászkáknak a sorokban is 50 centiméterre kell egymástól állani. Még egy hibás eljárásra akarjuk a faiskola tulajdonosokat figyelmeztetni, s ez az, hogy miután egyes fászkák gyorsabban fejlődnek s így előbb kiültethetők vagy eladhatók, mint a többiek, az így sorból kivett fászkák helyére ne ültessenek azonnal más fiatal csemetét csupán azért, hogy a hely üresen ne álljon, mert az ily helyre ültetett fászkák rendszeren elnyomorodnak, mivel a körülötte levő korosabb csemeték elnyomják.

Jó lesz ezeket mind figyelembe venni annak, a ki faiskolát tart s az ott nevelt és onnan kikerült csemetékbe örömet akarja találni.

Piaci árak

Nagy-Enyeden, 1883. január 11-én.

HL tiszta buza ára minőség szerint	—6-50
„ elegy buza „ „ „	4-80—5-30
„ rozs „ „ „	3-75—4-25
„ zab „ „ „	2-50—2-78
„ törökbuza „ „ „	3-40—3-60
„ burgonya „ „ „	1-40—1-50
Mimáza széna, kötetlen—kötött	—4
„ szalma „ „	—1-80
Kg marhahús	0-40
„ sertés	0-48
„ borjúhús	0-32
„ ürühús	0-24

Téli vetemény elég. Gyümölcs kevés.

Kis lottéria.

Nagyszabeni húzás január 10-én

56 81 9 17 28

Jövő húzás január 24-én

Budai húzás január 5-én:

41 7 84 88 8

Jövő húzás január 20-án.

FELELŐS SZERKESZTŐSÉG:

Dr. MAGYARI KÁROLY.

TÖRÖK BERTALAN.

SZILÁGYI FARKAS.

KIADÓ-TULAJDONOS: VOKÁL JÁNOS.

Sz. 80—1883.

Pályázati hirdetés.

Az 1882-ik évi 118 szám alatti közgyűlési határozat alapján, egy városi adóvégrehajtói állomásra pályázat nyitattatik, 400 o. é. forint évi fizetés mellett.

Pályázni óhajtok szabályszerűen felszerelt kérvényüket **folyó év január 18-ig** alólírt hivatalhoz nyújtják be.

Gyula-Fehérvár sz. kir. város tanácsától, 1883. január hó 8-án.

Novák Ferencz,
polgármester.

1—1

Haszonbéri hirdetés.

A nagyenyedi Bethlen-főtanodának felenyedi, muzsinai, miriszói, kétfűzfái és marosdécei italméresi joga **folyó évi február hava 1-én d. e. 9 órakor** N.-Enyeden, a főtanoda jogügyi és jószágigazgatói irodájában szóbeli nyilvános árverés mellett 1883. április 24-től kezdőleg 6 egymást követő évre — összesen vagy csoportonként — haszonbérbe fog adni. Nevezett időig a kikialtási árnak megfelelő 10% vagyis 400 frt bánatpénzzel ellátott zárt ajánlatok is elfogadhatók.

A feltételek megtekinthetők az irt helyiségben.

Nagy-Enyed, 1882. decz. 30-án.

2—3

Az igazgatóság.

Árlejtési hirdetmény.

Alsófehérmegye törvényhatósága és Nagy-Enyed város közönsége által közös költségen Nagy-Enyeden egy két zászlóaljra tervezett **honvédlaktanya felépítése** határozatán el; ezen építkezésnek vállalkozás útján biztositása czéljából **folyó évi február hó 15-én**, délelőtt 10 órakor Nagy-Enyeden, Alsófehérmegye alispáni hivatalában szó- és írásbeli ajánlatok elfogadása mellett nyilvános árlejtés fog tartatni.

Az építkezési költségek következően számjelzetek:

1) kőművesmunka	50,195 frt 67 kr.
2) kőfaragómunka	1,519 frt 90 kr.
3) ácsmunka	22,137 frt 89 kr.
4) asztalosmunka	9,156 frt 58 kr.
5) kovács-, lakatos- és bádgosmunka	4,758 frt 55 kr.
6) üvegezómunka	1,311 frt 20 kr.
7) különfélék	2,220 frt — kr.

összesen . 91,299 frt 79 kr.

A tervek, költségvetés és építési feltételek folyó évi január hó 9-én kezdve a fenn említett irodában, a rendes hivatalos órákban, naponként megtekinthetők és ugyanott átvehetők a zárt ajánlati minták is.

Felhivatnak a vállalkozni szándékozók, miszerint a fenn kitett napon és órában az előirányzott összeg után számítandó 5%-töli vagyis kerekszámában 4565 frtnyi készpénz, vagy ennek megfelelő óvadékképes értékpapirokból álló bánatpénzzel ellátva a kitűzött helyen személyesen jelenjenek meg, vagy pedig jogérvényes írásbeli zárt ajánlatukat Alsófehérmegye alispáni hivatalához, — az 5%-töli bánatpénznek melléklése mellett az árlejtés megkezdésére kitűzött ideig annyival inkább adják be, mivel a későbbben érkezettek figyelembe nem vétetnek.

Nagy-Enyed, 1883. évi január hó 8-án.

Az építészeti bizottság elnöke

Csató János,
alispán.

1—3